

Доклад от пазарни консултации

Финансов инструмент „Фонд Иновации в предприятията“

Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027

и

Финансов инструмент „Фонд за технологичен трансфер“

Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021-2027

Април, 2024 г.

Ограничение на отговорността

Настоящият доклад („Документът“) е изготвен единствено във връзка с проведени пазарни консултации по смисъла на чл. 44, ал.1 от Закона за обществените поръчки („ЗОП“) и в изпълнение на условията, заложиени в чл.44, ал.3, т.1 от ЗОП във връзка с финансов инструмент „Фонд Иновации в предприятията“ (ФИП), финансиран със средства от Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021 – 2027 („ПКИП“) и финансов инструмент „Фонд за технологичен трансфер“ (ФТТ), финансиран със средства от Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021 – 2027 („ПНИИДИТ“) не следва да се използва за други цели.

„Фонд мениджър на финансови инструменти в България“ ЕАД (ФМФИБ) не поема отговорност, нито гарантира задължения, финансови или други, пред което и да е лице, включително и пред трети лица, във връзка с информацията съдържаща се в този Документ. Нищо от съдържанието на настоящият Документ не представлява съвет от страна на ФМФИБ към което и да е лице да предприеме или не определени действия, включително, но не само, свързани с осъществяване на сделки, инвестиции, предоставяне на финансиране и/или поемането на каквито и да е ангажименти.

Ангажименти от страна на ФМФИБ могат да бъдат поети само след приключване на процедурата за избор на финансов посредник и сключване на оперативен споразумение с избран изпълнител.

Документът, в неговата цялост или отделни негови части, не могат да бъдат използвани, разпространявани или цитирани без изричното писмено съгласие на ФМФИБ.

Съдържание

Въведение.....	3
Участници.....	4
Пазарна възможност	5
Основни рискове.....	7
Целеви сегмент за инвестиции	7
Инвестиционна стратегия и структура	10
Обобщение	19
Приложение 1	21

Въведение

Настоящият доклад се състави на основание чл. 44 от Закона за обществените поръчки (ЗОП) във връзка със структурирането на следните финансови инструменти (ФИ):

- **„Фонд Иновации в предприятията“**, финансиран по Програма "Конкурентоспособност и иновации в предприятията" 2021-2027 г. (ПКИП), Приоритет 1 „Иновации и растеж“, Специфична цел (i) „Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии“, отнасяща се пряко към постигането на интелигентен растеж и развитието на икономиката чрез насърчаване на създаването и използването на иновации от страна на предприятията;
и
- **„Фонд за технологичен трансфер“**, финансиран по Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ 2021-2027 г. (ПНИИДИТ), Приоритет 1 „Устойчиво развитие на българската научно-изследователска и иновационна екосистема“, Специфична цел (i) „Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации на внедряването на модерни технологии“, отнасяща се пряко към увеличаване на размера на инвестициите чрез прилагане на нови модели на финансиране в областта на научните изследвания и иновациите.

Във връзка с определяне на параметрите на предмета на обществената поръчка за всеки от двата ФИ, на 16 февруари 2024 г. на Профила на купувача в ЦАИС ЕОП са публикувани следните документи:

1. Покана за участие в пазарни консултации;
2. Индикативна техническа спецификация по „Фонд Иновации в предприятията“;
3. Индикативна техническа спецификация по „Фонд за технологичен трансфер“;
4. Презентация на основните параметри на двата финансови инструмента.

В поканата към заинтересованите лица е указано, че пазарните консултации ще бъдат проведени под формата на структурирани срещи в периода от публикуване на поканата до 08.03.2024 г., в офиса на ФМФИБ, находящ се в София, на ул. „Кърниградска“, № 19, ет. 2. Поради засиления интерес към консултациите, срокът за провеждането им беше удължен с решение на Управителния съвет на ФМФИБ до 15.03.2024 г.

В поканата се съдържа връзка към график в електронна форма, в който участниците следва да се регистрират предварително.

С оглед привличането на интереса на възможно най-широк кръг потенциални заинтересовани лица, процесът по провеждане на пазарните консултации бе стартиран с публикуване на корпоративната страница на ФМФИБ на обявление, придружено с маркетингови материали, включително индикативна техническа спецификация и презентация за двата финансови инструмента. В допълнение към това, началото на консултациите бе отразено в профилите на дружеството в социалните мрежи (Facebook и LinkedIn), както и чрез комуникационните канали на партньорски организации.

Към публично предоставената възможност за вземане на участие, ФМФИБ изпрати покана до списък от идентифицирани заинтересовани страни, като в периода 19 февруари до 15 март 2024 г. се проведеха 41 индивидуални срещи с местни и чуждестранни организации, физически лица с частен интерес, в това число и над 10 професионалиста в управлението на инвестиционни фондове, включително и фонд мениджъри с мандат за управление на ФИ по Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“, инвеститори и участници в екосистемата.

Списъкът с участниците в пазарните консултации е приложен към настоящия доклад (Приложение 1).

ФМФИБ ще бъде основен инвеститор в двата ФИ „Фонд за технологичен трансфер“ и „Фонд Иновации в предприятията“. Инструментите изискват комбинация от публични средства и частно финансиране. Фондовете ще инвестират в диверсифициран портфейл от дялови или квази-дялови инвестиции, без

чиста форма на дълг, за подпомагане развитието на иновационния капацитет на компаниите в България и подобряване на условията за извършване на технологичен трансфер.

ФМФИБ проведе пазарни консултации с цел да събере обратна информация от широк кръг заинтересовани страни, като в тази връзка бяха поканени експерти в сферата на рисковия капитал и научните среди за придобиване на по-добро разбиране за състоянието на иновационната и научно-изследователска екосистема и нуждите на пазара във връзка с възможностите за създаване на spin-off компании, произлизащи от научните организации и комерсиализация на продуктите и услугите, с иновационен потенциал, включително и такива, произлизащи от научните организации. Пазарният тест има за цел, вземайки предвид нуждите и потенциала на преобладаващата пазарна среда, да подпомогне оптимизирането на условията и структурирането на ФИ „Фонд Иновации в предприятията“ и ФИ „Фонд за технологичен трансфер“.

Участници

За провеждане на пазарни консултации за структуриране на финансови инструменти ФМФИБ е провел предварителен анализ за идентифициране на възможни групи от заинтересовани в процеса лица, включително потенциални Финансови посредници (ФП), научно-изследователски организации, академични институти, технологични центрове и лаборатории, експерти по интелектуална собственост и трансфер на знания, експерти по анализ и внедряване на иновации, както и такива, базирани на определени индивидуално прилагани критерии, основните от които са:

- Опит във финансиране на предприятия, разработващи и/или внедряващи иновации;
- Опит във финансиране на предприятия, осъществяващи трансфер на технологии и/или разработващи продукти и услуги в сътрудничество с научни организации, и/или базирани на защитени права по интелектуална собственост;
- Опит с управление на дялови и квази-дялови инвестиции;
- Присъствие или интерес към България и/ или региона на Централна и Източна Европа;
- Прилагане на стратегия и процес за идентифициране на Крайни получатели (КП);
- Прилагане на прозрачни пазарни практики; и
- Съществуваща пазарна репутация.

В резултат на предварителния анализ бяха идентифицирани няколко групи потенциални лица, които биха могли да предложат съществени и приложими коментари за структурирането на ФИ:

- Инвестиционни професионалисти в съществуващи мениджъри на инвестиционни фондове, фокусирани, но не изключително, в инвестиране в иновационни предприятия и такива, извършващи технологичен трансфер;
- Ръководители на асоциации;
- Представители на академичните среди и научната общност;
- Експерти по разработка и трансфер на иновации и знания;
- Потенциални инвеститори; и
- Предприемачи и други участници на пазара.

С цел получаване на възможно най-пълна и консистентна обратна връзка, срещите бяха проведени под формата на структурирани интервюта, следващи предварително подготвен въпросник. Главните теми, които ФМФИБ се стремеше да покрие в процеса се базират основно, но не само на стандартите за добро управление на InvestEurope/ ILPA и включваха:

- Преглед на пазарната възможност, предлагана от ФИ „Фонд Иновации в предприятията“ и/или ФИ „Фонд за технологичен трансфер“;
- Корпоративна структура и управление на фонда и фонд мениджъра. Предпочитани юрисдикции;
- Режи ми на държавни помощи;
- Потенциална инвестиционна стратегия;
- Оптимален подход към набирането на частен капитал;
- Детайли и специфики на инвестиционния процес;
- Структура, състав и оптимални компетенции на екипа на потенциалния фонд мениджър;
- Предизвикателства със заложените приоритетни цели по програмата по отношение на териториален и секторен обхват.

По време на пазарните консултации взеха участие голям брой заинтересовани страни с разнообразен профил, сред които представители на водещи университети, включително и научно-изследователски институти и организации, офиси за технологичен трансфер и центрове за компетентност, представители на менторски и съсловни организации, подкрепящи развитието на иновации и научни разработки от различни сектори (роботика, автоматизация, био и медицински изследвания, чисти технологии и други).

Пазарна възможност

В контекста на българската икономика, в която иновациите и изследователската дейност често се сблъскват с ограничения в ресурсите и възможностите за комерсиализация, трансферът на технологии може да бъде особено ценен. Той има потенциала да действа като катализатор за развитието на нови предприятия, за ускоряване на въвеждането на иновации на пазара и за повишаване на конкурентоспособността на икономиката. Създаването на ефективни механизми и платформи за трансфер на технологии, както и подкрепата на държавните и частните сектори за тези процеси, могат да помогнат за преодоляване на съществуващите бариери пред иновациите и да отключат научния и изследователски капацитет на страната.

Трансферът на технологии изпълнява ключова роля за стимулиране на иновациите и икономическия растеж, тъй като спомага за преобразуването на теоретичните изследвания и иновации в практически приложими решения, които могат да бъдат комерсиализирани. В допълнение, той подпомага университетите и изследователските институти в намирането на нови източници на финансиране и укрепва връзката между науката и бизнеса.

От създаването си през 2016 г. до сега ФМФИБ структурира и пусна на пазара финансови инструменти, в резултат на което бяха учредени 5 фонда за дялово и квази-дялово финансиране със средства по ОПИК 2014-2020 с цел да бъде посрещнат недостига на финансиране за малки и средни предприятия (МСП). Бяха създадени три Фонда за ускоряване и начално финансиране (ФУНФ) за ранна фаза на развитие, които да подкрепят формирането и развитието на устойчиви бизнес модели, както и да участват активно в развитието на предприемаческата екосистема в България. За предприятията във фаза на растеж и в зряла фаза на развитие бяха структурирани два финансови инструмента Фонд за рисков капитал (ФРК) и Фонд Мецанин/Растеж (ФМР). Средствата, които достигнаха до българските компании чрез петте фонда към края на инвестиционния период през 2023 г., са в размер от над 150 млн. евро, като бяха подкрепени 327 стартиращи предприятия.

През 2019 г., след провеждането на пазарни консултации и структуриране на „Фонд за технологичен трансфер“ по ОПИК 2014-2020, Приоритетна ос 1 „Технологично развитие и иновации“, беше стартирана процедура по ЗОП за избор на финансов посредник за управление на фонда. Процедурата беше прекратена предсрочно, като икономическата ситуация във връзка с пандемията от Covid-19 наложи

всички невъзложени към онзи момент средства да бъдат прехвърлени към мерки, насочени към МСП за справяне на последиците от нея. В тази връзка ресурсът от Фонда за технологичен трансфер от близо 29 млн. евро беше пропорционално разпределен за управление към Фондовете за ускоряване и начално финансиране (ФУНФ) и Фонда за рисков капитал (ФРК) по ОПИК.

Въпреки нереализирания потенциал на Фонда за технологичен трансфер, който да подобри връзката между бизнеса и науката в страната, ФУНФ и ФРК подкрепиха над 30 проекта, стартиращи компании, които създават и разработват продукти и услуги, базирани на научни разработки и/или иновации със защитена интелектуална собственост.

През този Програмен период ФИ „Фонд за технологичен трансфер“ (ФТТ) се финансира по Приоритет 1 „Устойчиво развитие на българската научно-изследователска и иновационна екосистема“, Специфична цел (i) „Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации на внедряването на модерни технологии“ на ПНИИДИТ 2021-2027, с основна цел да се осигури подкрепа за спин-оф компании, стартиращи високотехнологични предприятия и предприятия, базирани на знанието като част от индустриални старт-ъп системи, да се подпомогне превръщането на научните разработки в пазарно приложими продукти и технологии, комерсиализацията и управлението на интелектуалната собственост. Също така ще се стимулира и процесът на разгръщане и акселерация на стартиращи компании около развити индустрии и клъстери, за високоефективно споделяне на ползите в областта на научните изследвания и иновациите, и в полза на икономическото развитие на дадения сектор и регионите в страната.

Към днешна дата, обратната връзка от проведените пазарни консултации отразява значителен напредък в сътрудничеството между научните организации и бизнеса в България, като екосистемата все още се стреми към преодоляване на предишните предизвикателства в постигането на по-ефективно взаимодействие за решаване на бизнес проблеми чрез научни подходи. Научно-изследователските институции и бизнесът вече се възприемат като съюзници, благодарение на усилията за подобряване на тяхната структура, цели и мисия, за да работят съвместно за иновации. ФТТ ще играе ключова роля за насърчаването на добри практики в областта на инвестициите в научно-изследователска и развойна дейност, като ще се стреми да увеличи икономическото и технологичното развитие на страната. Научните организации се насърчават активно да участват в развитието на нови бизнес идеи и да генерират приходи от тях. Мнозинството участници в пазарните тестове признават, че създадените от ФТТ връзки между наука и бизнес биха имали значително положително въздействие върху иновациите и технологичния потенциал на България, което от своя страна ще допринесе за икономическия ѝ напредък.

ФИ „Фонд Иновации в предприятията“ (ФИП) се финансира по Приоритет 1 „Иновации и растеж“, Специфична цел (i) „Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии“ на ПКИП 2021-2027, която се отнася пряко към осигуряването на подходяща подкрепа в ранните етапи от живота на предприятията с цел устойчив растеж и преодоляване на пазарни предизвикателства, успешното реализиране на нови бизнес идеи и създаване на работни места, предоставяне на подкрепа за технологичното предприемачество, както и преодоляване на пречките при достъпа до рисково финансиране. Целевата политика за подобряване на достъпа до финансиране, като основен фактор за изграждането и развитието на иновационната екосистема по Специфична цел (i), се основава на изоставането на българските МСП в сравнение с европейските по отношение на внедряването на иновации в процесите, маркетинга и организационната структура, независимо дали става въпрос за вътрешнофирмени иновации или иновации в сътрудничество с други предприятия.

Основният фокус при ФИ „Фонд Иновации в предприятията“ е да се насърчи създаването и използването на иновации от страна на предприятията, с фокус върху ранна фаза, под формата на дялови и квази-дялови инвестиции. Чрез него ще бъдат извършвани инвестиции за внедряване на нов или усъвършенстване в значителна степен на продукт (стока или услуга), в т.ч. процеси, нови маркетингови

методи, нови организационни методи в търговските практики, организацията на работното място или външните отношения.

Участниците в пазарните консултации отбелязаха, че МСП в България изпитват затруднения в иновационните си процеси, като подчертаха значението на рисковото финансиране като ефективен инструмент за подпомагането на тези дейности. Те изтъкнаха, че въпреки че по-големите компании имат по-лесен достъп до ресурси за инвестиции в иновации и демонстрират впечатляващи успехи в тази област, за стартиращите предприятия остава предизвикателството да се намерят подходящи източници на финансиране, поради високия риск, свързан с инвестиционните решения на ранен етап.

Основни рискове

От страна на участниците в пазарните консултации бяха дефинирани няколко основни рискове, свързани с прилагането на ФИ, както и управлението на ФИ с публични средства по принцип. Участниците дефинираха като основен проблем на пазара съществуващото разминаване между целите и фокуса на дейността на бизнеса и научните организации, както и липсата на установени трайни и градивни взаимоотношения между тях, което е основен фактор за ниските нива на пазарна комерсиализация.

Друг основен проблем е липсата на специализирани фонд мениджъри с релевантен опит в сферата на технологичния трансфер, както и силно ограничаващият малък мащаб на българският пазар. Не на последно място, участниците изтъкват и високите рискове от загуба на инвестициите при финансиране в стартиращи компании с ниско ниво на TRL. Също така, беше отбелязана липсата на компетентни експерти, които да изследват иновациите, тяхното потенциално развитие и приложение.

Много от участниците в пазарните проучвания отбелязаха своите наблюдения относно значителния недостиг на квалифицираната работна ръка, особено в по-слабо развитите региони в страната.

Други идентифицирани рискове по отношение на успешната реализация на ФИ бяха:

- Риск от затруднено привличане на частно финансиране на ниво Фонд, предвид икономическите последици от войната в Украйна и предвижданията за рецесионни процеси на европейско, регионално и местно ниво;
- Трудности при идентифициране на инвестиционни възможности в по-слабо развитите региони на страната, както и силно ограничаващият малък размер на българския пазар;
- Липсата на подобни финансови инструменти (по специално ФТТ), които да подтикнат пазара към по-стабилна пазарна ориентация и реализиране на материална възвръщаемост от продуктите, създадени на базата на научни разработки.

Съгласно получената обратна връзка всеки един от посочените по-горе рискове би могъл да има негативно отражение върху цялостното изпълнение на ФИ и изпълнението на целите на съответните Програми. Бяха предложени митигиращи фактори по отношение на някои от тях, които са обсъдени в следващите раздели на настоящия доклад.

Целеви сегмент за инвестиции

ФИ „Фонд Иновации в предприятията“

ФИ цели да предостави подкрепа за създаване на нови и развитие на иновативни предприятия, приоритетно с основна дейност във високотехнологичните или средно-високо технологичните сектори на преработващата промишленост и интензивните на знание услуги, подкрепа за осигуряване на достъп до НИРД и иновации (включително чрез привличане на чуждестранни изследователи), както и вътрешното им внедряване в предприятията с цел увеличаване на броя на реализираните на пазара

т.нар. „in-house“ иновации. Съгласно Инвестиционната стратегия към подписаното с Управляващия орган (УО) на ПК ИП Финансово споразумение фокусът на инвестициите ще бъде главно насочен към предприятия в ранен етап на развитие, като това се подкрепя от високите целеви брой крайни получатели (40 броя, половината от които следва да бъдат новосъздадени предприятия), както и максимално допустимия размер на инвестициите от 1 млн. евро публичен ресурс.

От гледна точка на целевия сегмент на крайните получатели пазарните участници идентифицираха като особено важно да бъдат подкрепени иновации, които биха имали пазарна реализация, като предвид текущата ситуация на пазара на рисково финансиране, беше дадена положителна оценка на възможността за припокриване на инвестиционните възможности при всички фондове за рисково финансиране по ПК ИП 2021-2027 (Фондовете „Предприемачество“, тези за подкрепа на дигитализацията и проекти в Индустрия 4.0, както и Фонда за иновации в предприятията).

Дефиниция за Иновация, както и допустими инвестиции в иновационните предприятия

В предоставената за преглед от пазара индикативна Техническа спецификация за ФИ „Фонд Иновации в предприятията“ ФМФИБ е дефинирал термина „иновация“ съгласно Oslo Manual (4th edition), където понятието се поставя много широко с цел да се обхванат всички възможности за инвестиции в иновации, а именно продукти/услуги/процеси/оперативна дейност, което от своя страна е предпоставка за по-голяма диверсификация на инвестиционния портфейл и подкрепени крайни получатели, и също така постигане на заложените цели на оперативната програма.

По време на процеса по провеждане на пазарните консултации (на 07.03.2024 г.), на първо четене в Народното събрание на Р България беше приет проект на Закон за насърчване на научните изследвания и иновациите (ЗННИИ), като в чл.2, ал.5 от него е предоставена дефиниция за „иновация“.

Дефиницията в ЗННИИ се съсредоточава върху нови или подобрени продукти или процеси, които се различават значително от предходното си състояние и които са предоставени за използване от потенциални потребители или са въведени в употреба. Тази дефиниция подчертава значителните изменения на продукти или процеси, които водят до нови или усъвършенствани решения. От друга страна, дефиницията за иновация според Oslo Manual включва внедряването в предприятието на нови или усъвършенствани бизнес процеси (включително маркетингови и организационни), като по този начин разширява концепцията за иновация, включвайки не само нови или значително подобрени продукти и процеси, но и въвеждането на нови организационни подходи, които могат да включват изменения в търговските практики, организацията на работното място или външните отношения.

Доколкото и двете дефиниции обхващат основната идея за нововъведения, които водят до подобрения на продукти или процеси, основната разлика между тях е, че дефиницията в ЗННИИ се фокусира предимно на тези два аспекта (продукти и процеси), докато Oslo Manual представя по-широк поглед върху иновациите, включвайки маркетингови и организационни иновации като отделни, но важни компоненти на иновационния процес. В тази връзка дефиницията в ЗННИИ може да бъде възприемана като част от по-широката рамка, предложена от Oslo Manual, като последната предоставя по-обхватно разбиране за разнообразието на иновационните дейности в рамките на предприятията и организациите.

При обследването на този въпрос при провеждането на пазарните проучвания беше потвърдено от по-голямата част от участниците в тях, че разглежданото по-широко прилагане на дефиницията за „иновация“ е най-оптималното решение, предвид по-големия обхват на приложение. Така получената обратна връзка показва, че докато законът може да акцентира на конкретни области на иновациите, важно е да се разглежда иновацията в по-широкия си контекст, включващ всички аспекти на дейността на една организация. Според малка част от участниците, по конкретно асоциации със специфична секторна насоченост и научни организации, целесъобразно е стесняване на обхвата на допустимите иновации, които да бъдат по-профилирани и насочени към конкретни сектори. В допълнение към това, бяха обсъдени експертния потенциал в областта и съответно капацитета и възможностите за анализ и

категоризиране на иновациите при прилагане на по тясната дефиниция, като за нейното прилагане е необходимо да бъдат осигурени и специфични специалисти в съответната област.

ФИ „Фонд за технологичен трансфер“

Фондът за технологичен трансфер е насочен към подкрепа на специфичен сегмент от пазара, фокусиран върху спин-оф компании, стартиращи високотехнологични предприятия и предприятия, базирани на знанието. Основната цел е да се улесни превръщането на научни открития в пазарно успешни продукти и технологии, подчертавайки важността на комерсиализацията и управлението на интелектуалната собственост. Фондът играе критична роля в процеса на акселерация и разширение на стартиращи компании, които се развиват в рамките на и около индустриалните старт-ъп екосистеми и клъстър, насърчавайки по този начин интензивното споделяне на знания и ползи от научни изследвания и иновации.

Такава стратегия не само спомага за технологичния напредък и иновациите, но и допринася за икономическото развитие на секторите и регионите в страната. Чрез стимулиране на създаването и развитието на предприятия, които са тясно свързани с научните разработки, Фондът за технологичен трансфер осигурява критичната подкрепа, необходима за преодоляване на предизвикателствата при прехода от идея към пазар. Това включва финансова подкрепа, насочена конкретно към разработките с висок потенциал за комерсиализация, както и подкрепа в управлението на интелектуалната собственост, за да се гарантира максималното използване и защита на иновациите.

От получената от пазарните консултации обратна връзка става ясно, че ограниченото финансиране за научно-изследователска и развойна дейност от публичния и частния сектор в действителност представлява съществено препятствие за развитието на съвременна изследователска инфраструктура в страната. Това води до затруднено сътрудничество между научната общност и бизнеса за практическото прилагане на научните разработки, както и за привличането и още повече за задържането на квалифицирани специалисти. В отговор на тези предизвикателства, пазарът подчертава необходимостта от засилване на технологичния трансфер от публичните изследователски институции, подобряване на работата на съществуващите офиси за технологичен трансфер и центрове за върхови постижения и компетентност, както и укрепване на връзката и взаимодействието между всички заинтересовани страни в научно-иновационния процес.

Участниците на пазара идентифицират като основен проблема с откриването на интелектуална собственост, принадлежаща на университетите, поради опасенията на академичните институции от евентуалното присвояване на техните иновации от бизнеса. В този контекст, Фондът за технологичен трансфер би могъл да допринесе за нейното ефективно използване за стимулиране на промяна в наложената във времето грантова култура в посока комерсиално развитие на разработките и по този начин, изграждане на устойчиви конкурентни предимства. Беше посочено най-вече, че подобен ФИ ще бъде полезен за промяна на наложените стандарти в управлението на технологичния трансфер, като се акцентира на интегриран подход за подобряване на комуникацията в академичните среди и укрепване на процесите за разработка, валидация и комерсиализация на иновации. Освен това, участниците подчертаха и необходимостта от ясно дефинирани условия за сътрудничество между научните институции, инвеститорите и бизнеса, с цел да се улесни патентоването и пазарната реализация на изобретенията.

По отношение на колаборацията между научно-изследователските организации и бизнеса бяха обсъдени и създадените преди няколко години голям брой Офиси за технологичен трансфер (ТТО), като преобладаващото мнение беше, че в тях все още не е наличен достатъчен капацитет и експертиза. Университетите и техните ТТО често се сблъскват с предизвикателства, свързани с комерсиализацията на научни разработки, поради ограничено разбиране на пазарните процеси и липса на стратегии за достъп до международни пазари, както и сложната законодателна рамка. В много случаи академичните институции приемат финансирането на своите проекти предимно като възможност за получаване на

грантове, без да ги възприемат като възможности за развитие на устойчиви бизнес модели. Тази перспектива ограничава потенциала за използване на иновациите в практическа, пазарно-ориентирана среда. Беше идентифицирано като критично важно университетите и академичните центрове активно да търсят сътрудничество с бизнеса, който може да предложи не само финансиране, но и практически опит в разработването и изпълнението на успешни бизнес стратегии. Такива партньорства могат значително да обогатят комерсиализационния процес, въвеждайки нови пазарни умения и стратегии за дистрибуция, които да улеснят достъпа на иновациите до глобални пазари и да укрепят позициите на университетите като активни участници в бизнес екосистемата. По този начин, академичните среди могат да преосмислят своя подход към комерсиализация, разглеждайки я не само като допълнителна дейност, но като интегрална част от своята мисия за увеличаване на иновационния потенциал и предприемане на предприемачески подход към научните разработки.

Част от участниците в консултациите обърнаха специално внимание на необходимостта от акцент върху интелектуалната собственост и пазарната реализация на научните разработки, които имат критична роля в преобразуването на иновациите в търговски успешни продукти. В този контекст, защитените патенти стоят в основата на създаването на стойност и устойчива конкурентоспособност, като не само гарантират правната защита на интелектуалната собственост, но също така служат като ключов инструмент за привличане на инвестиции, като предлагат на инвеститорите видимост на потенциала за възвръщаемост и растеж.

Според участниците финансовият посредник, който ще бъде избран да изпълнява ФТТ, следва да обърне специално внимание на разглеждането на пазарния потенциал на защитените патенти, като е важно да се оценят текущите и бъдещите пазарни нужди, както и потенциала на иновацията да адресира тези нужди по уникален и ефективен начин. Патентованите технологии, които отговарят на неизпълнени пазарни ниши или подобряват съществуващи продукти и услуги, имат значителен потенциал за генериране на доходи чрез лицензиране, партньорства и/или преки продажби. В допълнение, за успешната пазарна реализация на патентовани научни разработки е необходимо ефективно взаимодействие между научните екипи и индустрията, като се използват стратегически подходи към маркетинга и продажбите, разработване на бизнес модели, които максимизират стойността на патентите, и изграждане на стратегии за пазарно позициониране. Освен това, капацитетът на финансовия посредник за разбирането на регулаторната среда и патентното законодателство в различните пазари може значително да повлияе на стратегията за комерсиализация и глобалното разпространение на технологичните иновации.

Инвестиционна стратегия и структура

ФИ „Фонд Иновации в предприятията“

Структура и дизайн на ФИ

Като част от пазарните консултации, екипът на ФМФИБ представи на участниците концепцията за структурата на ФИ „Фонд Иновации в предприятията“, като размерът на максималния ангажиран ресурс на ФМФИБ ще възлиза общо на 32,17 млн. евро, включително такса за управление за Фонд мениджъра. Според участниците, заявили интерес към този ФИ, най-оптималният вариант за прилагане на ФИ е в рамките на един фонд, управляван от един финансов посредник, с оглед на необходимите средства от такса за управление за издръжката на фонд за рисково финансиране през неговия инвестиционен период. Въпреки че ФМФИБ не планира да постави ограничение по отношение на допустимите крайни получатели във връзка с техния етап на развитие, беше обсъдено, че размерът на фонда, броят компании, които следва да бъдат подкрепени, както и максималният размер на инвестиционните тикети, до голяма степен ще дадат естествена посока на насочеността на ФИ за подкрепа на предприятия в ранен етап от тяхното развитие.

Всички участници изразиха положителна нагласа относно представената структура, като общото мнение е, че към настоящата пазарна ситуация, предвид заложените цели от ПКИП по отношение на секторите на инвестиране в обхвата на ИСИС 2021-2027, очакваният брой предприятия, получаващи подкрепа и регионалната сегментация, финансовият инструмент е адекватен и ще подпомогне развитието на компаниите и иновационната екосистема в страната. Също така, от страна на почти всички участници беше коментирано, че предвид общия ангажиран ресурс, разделянето на ФИ на няколко отделни фонда, би довело до намаляване на интереса от страна на потенциалните финансови посредници за неговото управление.

При провеждане на пазарните проучвания, представители на организации от различни сектори и финансови посредници коментираха възможността за разделянето на фонда на специфични сектори, като целта е да се осигури изграждане на ясна матрица, по която могат да се обследват, допускат и подкрепят различни иновации. Създаването на подобен механизъм изисква специфична експертиза и екип, които да осигурят релевантното изследване и класифициране на нуждите в различните сектори.

Някои от участниците посочиха като важен аспект и нуждата от засилване на менторската роля на финансовия посредник и дадоха предложение за обособяване на под-фонд, който да подпомогне и напътства КП в процеса на разработка и имплементиране на иновациите. Беше коментирано създаването на pre-accelerator програма, която в рамките на краткосрочен период да одитира и обследва потенциалната възможност за успешното реализиране и сработване на предприемаческия екип и потенциала за реализиране на иновации.

Брой и размер на индивидуалните инвестиции (Tickets)

Съгласно Инвестиционната стратегия към подписаното Финансово споразумение с УО на ПКИП максималният размер на инвестициите в един краен получател не следва да надвишава 1 млн. евро публичен ресурс, като за целите на пазарните консултации беше обследван и среден размер на тикетите от 700 хил. евро. Според участниците този размер на индивидуалната инвестиция е разумен за компании в ранен етап на развитие, но това до голяма степен ще зависи от вида на иновацията, дали тя е “in-house” или се разработва нов за пазара продукт/услуга, както и спецификите на сектора, в който се развива тя. Като пример беше дадена сферата на информационните технологии, автоматизирането, роботиката, при които предвидената сума трудно би покрила всички необходими аспекти за успешното развитие на проекта.

Общото мнение относно размера на инвестициите беше в посока, че те отразяват нуждите на пазара, но беше изтъкната и необходимостта от заделяне на средства за последващи инвестиции с цел продължаваща подкрепа за компаниите с най-висок потенциал. От друга страна беше изтъкнат по-високият размер на инвестициите в други страни в Европа и в САЩ, като фактор, който може да окаже влияние върху конкурентоспособността на българските иновационни предприятия на чуждестранни пазари.

Териториален обхват на инвестициите

Реализираните към момента дялови и квази-дялови финансови инструменти предоставят широк обхват на подкрепата, фокусирана върху предприемаческата екосистема, което е предпоставка за изпълнение на една от основните цели на финансирането с публични средства, а именно подобряване на достъпа до финансиране на участниците на пазара. Научените уроци, подкрепени от реалните данни за икономиката в България, както и изпълнението на ФИ по ОПИК 2014-2020, показват необходимост от постигането на балансирано и фокусирано териториално разпределение на подкрепата, засилване на политиките, базирани на местни специфики, които да съответстват на местните нужди и специфичните потенциали на всеки регион в страната. В тази връзка за ФИ по ПКИП, Приоритет 1 „Иновации и растеж”, Специфична цел (i) „Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии“, инвестициите следва да бъдат разпределени по равно (50/50) за региони в преход (Югозападен регион) и за останалите по-слабо развити региони в страната.

Като резултат от проведените пазарни тестове, относно потенциала и заложените цели за осъществяване на 50% от инвестициите извън ЮЗР, бяха дадени разнопосочни коментари. Голяма част от участниците изразиха мнение, че въвеждането на териториална насоченост на инвестициите би повлияло ограничаващо върху органичния растеж на предприемаческата екосистема, но бяха споменати и значителните ползи, които това би имало за положителното въздействие върху по-слабо развитите региони в страната. Част от ползите, които изброиха участниците, бяха свързани със стимулиране на предприемаческата дейност, осигуряване на устойчив растеж на предприятията, откриване на нови и запазване на работни места, задържане и привличане на експерти и квалифициран персонал, подобряване на условията и стандарта на живот в съответните региони, както и създаване на предпоставки за намаляване на демографския спад.

Беше обърнато внимание също така, че предвиденият брой компании извън ЮЗР, които следва да бъдат подкрепени, е висок и е възможно да бъде реализиран трудно.

Съществуващата концентрация на професионалисти в определени региони служи като насочващ механизъм, който влияе положително на потенциала за регионална насоченост на инвестициите. От своя страна, част представителите на потенциални Крайни получатели изразиха увереност, че съществуват компании с голям иновационен потенциал в по-слабо развитите региони. Бяха дадени примери и коментирани вече осъществени частни инвестиции в иновативни проекти, които са съсредоточени в райони извън ЮЗР.

ФИ „Фонд за технологичен трансфер“

Структура и дизайн на ФИ

Фондът за технологичен трансфер ще разполага със средства за инвестиции и такса за управление в размер на публичния ресурс от 56.6 млн. евро, включително средства за Безвъзмездна финансова помощ.

В хода на пазарните дискусии бяха разглеждани два варианта за структуриране на ФИ: първият, разделящ средствата в два отделни фонда, един със специализиран фокус върху ранните етапи на развитие (proof-of-concept; TRL 2, 3, 4 и 5) и още един за подкрепа на проекти на етап „комерсиализация“ (TRL 6 и нагоре), управлявани от различни мениджърски екипи; и вторият, консолидиращ инвестициите в един фонд, разделен на два под-фонда, който покрива целия спектър от начално развитие до „комерсиализация“, управляван от един мениджър.

Мненията сред участниците се разделиха, като част от тях посочиха, че повече фондове могат да доведат до ненужно увеличение на оценките за потенциалните крайни получатели и оттам – до нежелателни пазарни дисбаланси. Бяха дадени и аргументи в полза на един фонд, разделен на два под-фонда, който да интегрира инвестиции в различни етапи на развитие, улеснявайки по този начин създаването на диверсифициран портфейл. Други се обединиха около идеята за специализиран акселераторски фонд (за най-ранните етапи на развитие) с по-ограничен обем ресурси, който да захранва с инвестиции фонда за „комерсиализация“. Относно управлението на фондовете, участниците подчертаха предизвикателството пред един мениджърски екип да обхване широк спектър от инвестиционни цели и етапи на развитие, изтъквайки нуждата от адаптиране към специфичните изисквания на различните фази на бизнес растежа.

Безвъзмездна финансова помощ (БФП) „Фонд за технологичен трансфер“

Съгласно Инвестиционната стратегия, част от Финансовото споразумение, подписано между ФМФИБ и УО на ПНИИДИТ 2021-2027, се предвижда ФИ да бъде изпълняван в комбинация с безвъзмездна финансова помощ (БФП) в размер от приблизително 9,4 млн. евро, включително и в една операция, като размерът на БФП не може да надвишава средствата за инвестицията и операцията се изпълнява по

правилата за финансовият инструмент (т.е. подкрепяните дейности следва да са в съответствие с Изискванията за допустимост).

Към момента на пазара не е наличен подобен продукт, който да комбинира дялова или квази-дялова инвестиция с БФП и в тази връзка по време на срещите със заинтересованите страни беше поставен значителен акцент върху начина на прилагане на грантовата част от ФИ. Като взе предвид практиката на европейско ниво, ФМФИБ е идентифицирал няколко възможности за прилагането на БФП, както следва:

- *Грант за техническа помощ* - за ранни разработки (proof-of-concept; minimal viable product), изграждане на капацитет, лицензиране и патенти, пазарно тестване, подготовка на бизнес план, оценка на готовността на технологията (TRL) и др.;
- *Инвестиционен (конвертируем) грант* - при който, в случай на успешно имплементиране/разработване на проекта/технологията, грантът се конвертира в дял от капитала на предприятието, като средствата могат да бъдат използвани за финансиране на разходи за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи, предназначени за НИРД и др.;
- *Акселераторска програма* - специализирана програма, насочена към подпомагане и ускоряване на развитието на стартапи в ранен етап на развитие, базирани на научни разработки, която има за цел да трансформира иновативните научни идеи в успешни и пазарно ориентирани предприятия чрез предоставяне на комплексна подкрепа, включително финансиране, менторство, обучения и достъп до широка мрежа от бизнес партньори и инвеститори.

Мненията на пазарните участници бяха разделени, тъй като част от тях виждат най-голяма логика в подкрепата за ранни разработки (proof-of-concept; minimal viable product), изграждане на капацитет, лицензиране и патенти, пазарно тестване, подготовка на бизнес план, оценка на готовността на технологията (TRL), която да се извърши чрез техническа помощ и да подобри връзката между бизнеса и приложната наука, предвидена за научните организации, тъй като те нямат капацитет и специалисти, особено в областта на интелектуалните права.

Друга част от участниците подкрепиха идеята за акселераторска програма, която би могла да предложи редица ключови ползи, които са основополагащи за ускоряването на развитието и увеличаването на пазарния потенциал на идеи и разработки, които произлизат от професионалисти от научните среди, които рядко имат бизнес опита, нужен за успешната пазарна реализация. Участниците получават не само начално финансиране и достъп до допълнителни инвестиции, но и менторство и достъп до обширна мрежа от контакти, интензивни обучения и работилници по критични бизнес области. В рамките на подобна програма се предоставят възможности за оптимизиране на разработките и превръщането им в пазарни продукти/услуги, повишаване на видимостта и позиционирането на стартапите на пазара. Според участниците акселераторите играят критична роля в преодоляването на началните предизвикателства и ускоряването на успеха на научно-базирани стартапи чрез предоставянето на комплексна подкрепа и насоки за бързо пазарно развитие. Също така, акселераторската програма би имала значителен положителен ефект върху създаването и развитието на екосистеми в по-слабо развитите региони в страната.

Друга част от участниците бяха обединени в идеята за инвестиционен (конвертируем) грант, при който в случай на успешно разработване на проекта/технологията, грантът се конвертира в дял от капитала на предприятието, за финансиране на разходи за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи. Този тип финансиране в комбинация с инвестицията, което предоставя начално финансиране без непосредствено разводняване на собствеността, позволява на предприятията да запазят повече контрол върху своя бизнес, докато същевременно предлага на инвеститорите възможността за реализация на инвестицията, основана на успеха на проекта. Освен това, конвертируемият грант насърчава предприемаческия дух сред иноваторите и научните разработчици, като по този начин ефективно допринася за елиминирането на преобладаващата грантова култура и стимулира стремежа към иновации с реален пазарен потенциал.

Териториален обхват на инвестициите

Както беше посочено по-горе по отношение на териториалното разпределение на ФИ по ПК ИП, балансираното разпределение на ресурсите и насочването на политики, адаптирани към конкретните нужди и възможности на различните региони, е заложено и в ПНИИДИТ 2021-2027. Съгласно заложеното по Приоритет 1 „Устойчиво развитие на българската научно-изследователска и иновационна екосистема“, Специфична цел (i) „Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации на внедряването на модерни технологии“ на Програмата е необходимо най-малко 55% от средствата за инвестиции да бъдат разпределени към по-слабо развити региони в страната.

Представители на научни и академични организации споделиха, че виждат потенциал при сътрудничество с бизнеса не само в ЮЗР, но и извън него. Като примери бяха разгледани добри практики в Пловдив, Сливен, Габрово и други градове в страната, като беше посочено също, че по-голямата част от изследователските университети в България са извън ЮЗР.

Както по отношение на ФИП и иновационния потенциал на предприятията в по-слабо развитите региони в страната, така и що се отнася до възможността за генериране на жизнеспособен пайплайн от инвестиции извън ЮЗР от ФТТ, се налага мнението, че за да се развият иновациите и трансферът на технологии, е необходимо значително да се подобрят условията на живот и инфраструктурата в тези региони, за да могат да бъдат привлечени и запазени висококачествени кадри.

От друга страна, беше обърнато внимание, че в по-слабо развитите региони активно работят регионални организации, които подпомагат развитието на локално ниво и са запознати с трудностите, пред които е изправена научно-изследователската общност, както и предприемаческата екосистема. Беше препоръчано да се осъществи връзка с подобни организации с цел по-добра насоченост на инвестициите.

Фаза на развитие

По отношение на крайните получатели, ФТТ има много широк инвестиционен обхват, който ще цели да подкрепи предприятия на различен етап от тяхното развитие, без да се ограничава до техния размер. Инвестиционната насоченост на ФТТ е фокусирана в две направления: начална подкрепа за проекти в най-ранен етап на развитие, основно за доказване на концепция (proof-of-concept, TRL 2-5) и инвестиции в по-напреднал етап (TRL 6 и нагоре), целящи комерсиализацията на продукти и услуги, базирани на научно-изследователски разработки и иновации.

Предвид че на пазара липсва ФИ като ФТТ, участниците се обединиха върху добрата приложимост на дефинираните етапи на развитие на компаниите, които да се финансират, като по този начин ще се насърчи инвестирането в иновативни разработки в най-ранен стадий на развитие и впоследствие ще се подкрепи действителното извършване на трансфера на технологии. Участниците в консултациите подкрепят този подход, като смятат, че най-голяма възвръщаемост се постига при фокус върху компании в начална фаза и такива, които са в по-напреднал етап и готови за комерсиализация. Представителите на научните среди подчертават важността от вземането под внимание на технологичната готовност на проектите, сочейки, че по-високите нива на технологична готовност намаляват инвестиционния риск. В крайна сметка, успехът и потенциалът за растеж на предприятията трябва да се оценяват въз основа на тяхната пазарна перспектива и бизнес модел.

Брой и размер на индивидуалните инвестиции (Tickets)

Съгласно ПНИИДИТ 2021-2027 един от основните показатели за изпълнение на ФИ е броят на подкрепените компании от него.

По отношение на минималният брой от 57 предприятия, които следва да бъдат подкрепени в рамките на инвестиционния период до края на 2029 година, участниците се обединиха около мнението, че това

представлява амбициозна задача, предвид необходимостта от интензивна стратегическа подкрепа и останалите специфики на рисковото финансиране. Такава мащабна ангажираност изисква задълбочено оценяване на потенциала на всяка компания, както и адаптиране към динамичните условия на пазара и специфичните нужди на предприятията, базирани на науката. Разработването на персонализирани стратегии за подкрепа и мониторинг на напредъка е критично за гарантирането на успешната реализация и максимизиране на възвръщаемостта на инвестициите. Основната теза, която участниците изразиха беше, че ангажиментът за подкрепа на толкова голям брой компании изисква внимателно планиране и прецизна експертиза, за да се осигури, че всяка инвестиция допринася за общата стратегия за технологичен трансфер и иновационно развитие.

По отношение на размерът на индивидуалните инвестиции ФМФИБ представи на участниците в пазарните консултации концепция за средния размер на инвестициите в етапите на развитие, които следва да бъдат подкрепяни с ФИ „Фонд за технологичен трансфер“ по ПНИИДИ, както следва:

- Акселераторска програма (acceleration) – 150 хил. евро;
- Ранен етап (Pre-seed/Seed) – 1 млн. евро;
- Комерсиализация (commercialization) – 2.5 млн. евро;

Тези средни размери са определени на база научените уроци при прилагането на ФИ по ОПИК 2014-2020, както и са съобразени с пазарната практика за инвестиции в компании от различни сектори, развиващи продукти/услуги, базирани на иновации или научни разработки. Съгласно Инвестиционната стратегия на ФМФИБ, част от подписаното споразумение за финансиране с УО на ПНИИДИТ, диапазонът, в който могат да се извършват инвестиции от ФТТ, е в размер между 25 хил. евро и 5 млн. евро публичен ресурс.

Вземайки предвид спецификите на инвестициите в трансфер на технологии, участниците в пазарните консултации ги определиха като адекватни и съобразени с пазарните нужди, като беше изтъкнато, че тяхната приложимост до голяма степен ще зависи от сектора, в който се развива проекта. В тази връзка бяха дадени примери за компании, развиващи deep tech решения, както и такива целящи да създадат и комерсиализират иновативни решения в сферата на здравеопазването, които биха изисквали доста по-високи нива на финансиране. Въпреки това, преобладаващото мнение е, че стойностите са подходящи за първоначални инвестиции и че за да се гарантира устойчиво развитие на едно предприятие, следва да бъдат предвидени достатъчно средства и за последващи инвестиции.

ФИ „Фонд Иновации в предприятията“ и ФИ „Фонд за технологичен трансфер“

Сектори на инвестиране

Проектите, подкрепени от Фонда за технологичен трансфер и Фонда за иновации в предприятията, следва да се съсредоточат върху областите, определени от Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България за периода 2021-2027 г. (ИСИС). В рамките на проведените срещи от ФМФИБ, част от участниците имаха подчертан фокус върху ключови сектори като мехатрониката, здравеопазването, машинното инженерство, биотехнологиите, химическата индустрия, чистите технологии и роботиката.

Участниците бяха обединени около мнението, че ИСИС 2021-2027 предвижда обширен набор от направления, които ще улеснят инвестиционната стратегия на финансовите посредници и ще имат възможност да подкрепят широко разнообразие от компании.

Набиране на частен капитал

В рамките на дискусиата относно необходимостта от мобилизиране на допълнителен капитал от независими частни инвеститори на нивото на Фонда, част от участниците се обединиха около позицията,

че динамиката на текущата икономическа среда на национално и глобално ниво, в комбинация с неочакваните форсмажорни ситуации (последниците от Covid-19 и войната в Украйна), би могла значително да ограничи потенциала за привличане на частен капитал, както от български, така и от международни инвеститори. Това особено се отнася до инвеститорите, търсещи възможности в сектора на приложните научни изследвания и технологичните иновации, предвид характерния за тях висок риск. Такава перспектива налага допълнителна необходимост от стратегическо планиране и иновативни подходи за привличане и управление на инвестиционния капитал в сложната и бързо променяща се икономическа конюнктура. По отношение на ФТТ, според участниците, компонентът на безвъзмездна помощ би могъл значително да повиши интереса на частните инвеститори към ФИ, както на нивото на фонда, така и на ниво краен получател.

Режим на държавни помощи и Механизъм за разпределение на риска между инвеститорите

При структурирането на ФИ, финансирани от Европейските фондове при споделено управление (ЕФСУ), както и от държавния бюджет, е необходимо да бъдат съобразени приложимите изисквания на правилата за държавни помощи. Това е един от основните елементи, които бяха обследвани по време на пазарните консултации, като и при двата ФИ, „Фонд за технологичен трансфер“ и „Фонд за иновации в предприятията“ бяха обсъдени следните режими:

- Режим на минимална помощ в съответствие с Регламент *de minimis*¹ за инвестиции, вкл. последващи, заедно с другите получени минимални помощи, не повече от 300 хил. евро за период от три години преди датата на предоставянето на помощта;
- Режим на „непомощ“, когато подкрепата се предоставя при пазарни условия; и
- Режим на държавна помощ в съответствие с Общия регламент за групово освобождаване (ОРГО)², при който финансовите инструменти следва да отговарят на изискванията на чл. 21 („Помощи за рисковото финансиране“) или чл. 22 („Помощи за стартиращи предприятия“).

Участниците с инвестиционен опит и най-вече такъв с управлението на инвестиции с публични средства потвърдиха ползите и приложимостта на Регламент *de minimis*, особено за инвестиции в предприятия в ранна фаза на развитие и възможността да не се изискват допълнителни частни средства извън участието на фонд мениджъра.

Необходимостта от привличане на най-малко 30% частни средства на принципа *pari passu* на ниво Краен получател при прилагането на режима „непомощ“ за инвестиции над 300 хил. евро беше обсъдена от гледна точка на високо-рисковия профил на инвестициите и допълнителната пазарна валидация, която се дава на проектите с привличането на независими частни инвеститори.

Като допълнителна възможност беше разгледано прилагането на режим на държавна помощ съобразно изискванията на ОРГО, при който финансовите инструменти следва да отговарят или на изискванията на чл. 21 („Помощи за рисковото финансиране“), като при този режим е необходимо набиране на частен капитал между 10% и 30%, в зависимост от етапа на развитие на крайния получател, или чл. 22 („Помощи за стартиращи предприятия“), при който не се изисква осигуряване на допълнителен частен капитал извън участието на ФМ.

При тези режими на ОРГО се въвежда възможността за асиметрично разпределение, както на приходите, така и на риска, което според участниците с инвестиционен опит би направило инструментите по-атрактивни и би подобрило значително възможностите за привличане на частни средства. Като негативен аспект беше изтъкната потенциално по-голямата административна тежест, която би възникнала при обследването на допълнителните изисквания на чл. 21 и чл. 22 от ОРГО по отношение на

¹ Регламент (ЕС) 2023/2831 на Комисията от 13 декември 2023 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта *de minimis* (ОВ L, 2023/2831, 15.12.2023 г., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2831/oj>).

² Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 г. за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора (ОВ L 187, 26.6.2014 г., стр. 1).

допустимостта на инвестициите и крайните получатели, което беше посочено като основна причина за по-ниския интерес към прилагането на този тип помощ.

Дял на финансовия посредник в капитала на фонда

Като част от оценката на финансовото предложение на всеки кандидат за управление да ФИ „Фонд Иновации в предприятията и ФИ „Фонд за технологичен трансфер“ Фонд мениджърът следва да поеме финансов ангажимент в размер най-малко 1% от ангажирания ресурс, като с участниците беше обсъден диапазон за участието на фонд мениджъра в капитала на Фонда, управляван от негов размер до 7%. Според участниците тези нива са малко по-ниски от пазарните по принцип, като са подходящи от гледна точка на регулиране на рисковия апетит на финансовия посредник с оглед публичния характер на средствата и необходимостта от пълното им инвестиране до края на 2029 г.

Такса за управление

За разлика от Програмния период 2014-2020, през тази многогодишна рамка (2021-2027) таксата за управление, която фонд мениджърът може да получи като възнаграждение за изпълнението на финансовия инструмент, ще бъде базирана изцяло на постигнатите резултати на фонда и се формира като процент от средствата, инвестирани в крайни получатели през инвестиционния период на фонда.

Максималният размер на таксата за управление се фиксира във финансовото споразумение и се определя на базата на резултатите от тръжната процедура за избор на финансов посредник. Този показател се обследва по време на процедурата като ключов финансов параметър, заедно с минималното участие на финансовия посредник в капитала на Фонда и минималната норма на възвръщаемост, както и други финансови параметри, по преценка на ФМФИБ.

Отделно, след фиксиране на параметрите по отношение на структурата на финансовите инструменти, ФМФИБ ще прецени относно целесъобразността на установяването на лимит на таксата за управление, в съответствие с разпоредбите на чл. 68 (4) от Регламента за общо приложимите разпоредби (РОПР) на ЕК, където се посочва, че таксата за управление не следва да превишава 15% за целия срок на Фонда.

Във връзка с горното, изразеното от участниците мнение, че това ниво за размер на таксата е доста ниско в сравнение с пазарните нива, но подкрепиха възможността за предоставянето на авансово възнаграждение на финансовите посредници на база на изпълнение на формално поставени междинни цели. Беше обърнато внимание, че таксата за управление е важен фактор при ангажиране интереса на финансовите посредници и един от основните елементи, чрез който се осигурява финансовото обезпечение на оперативните разходи във връзка с автономността на посредниците и успешното управление на инвестиционния портфейл.

С всички участници с инвестиционен опит беше коментирана възможността за получаване на такса за управление след инвестиционния период, като се предвижда такава да бъде изплащана само при наличието на върнати средства във връзка с осъществени изходи от инвестиции.

Участниците оцениха положително структурата на таксата за управление, без да предоставят допълнителни конкретни предложения за изменение или промяна относно нейният размер.

Минимална норма на възвръщаемост

Нивото на Минималната норма на възвръщаемост (hurdle rate) е един от елементите, част от оценката на финансовото предложение на участниците в обществените поръчки за избор на финансови посредници за управлението на фондове за дялово и квази-дялово финансирани със средства по ПК ИП и ПНИИДИТ.

Определеният от ФМФИБ диапазон на минималната норма на възвръщаемост, която следва да бъде постигната от фонд мениджъра за управлявания портфейл, в рамките на над 0% до 7% годишно в зависимост от насочеността на инвестициите на двата Фонда по отношение на етапа на развитие на

подкрепените компании, беше посочен като по-нисък от средните нива за пазара, но не бяха дадени конкретни предложения за промяна на посочените стойности. В допълнение, обратната връзка от пазара беше, че поради специфичната насоченост на Фондовете за иновации и технологичен трансфер и липсата на подобни инструменти на пазара, както и предвид високо-рисковия профил на инвестициите на ФТТ и ФИП, би следвало да се предвидят съответно по-ниски нива за hurdle rate.

Каскада за разпределение на приходите

При провеждането на пазарните консултации ФМФИБ предостави два основни варианта за разпределение на приходите. Първият от тях е стандартно прилаганата каскада, при която след разпределение на средствата от реализирани инвестиции до размера на вложеното от инвеститорите и след изплащане на минималната норма на възвръщаемост (hurdle rate) и догонващото плащане (catch up), всички инвеститори във фонда имат право на отсрочено възнаграждение (carried interest) при съотношение 80:20 (20% за финансовия посредник и 80% за останалите инвеститори във фонда).

Беше разгледан и вариант, при който по отношение на подкрепата от предвидения финансов инструмент за финансиране на проекти в ранна фаза на развитие (етап на доказване на концепция/разработване на прототип) се предвижда предоставянето на възможност за подход при разпределението на приходите във фондовете, който да се прилага на ниво отделна инвестиция (deal-by-deal), на основата на pari passu. Участниците се обединиха в мнението, че deal-by-deal каскада за разпределение би донесла потенциал за по-лесно привличане на допълнителни частни средства на нивото на всеки от фондовете, както и би направила ФИ по-атрактивни от страна на потенциални финансови посредници за управлението им.

Срок на фонда и индикативен график за инвестиране

Краят на инвестиционния период на двата финансови инструмента е 31.12.2029 г., когато всички средства следва да бъдат инвестирани, като беше обсъдено, че забавяне в структурирането им и процедурата за избор на финансови посредници, които да ги изпълняват, би компрометирало значително успешното изпълнение на целите за брой подкрепени крайни получатели, заложи в ПКИП и ПНИИДИТ.

Участниците в пазарните консултации бяха положително настроени относно срок на фонда от десет години (с възможност за удължаване до максимум две години), въпреки че според тях за инвестициите в компании с по-голяма технологична насоченост и в определени сектори (например, при компании, които развиват deep tech технологии) се изисква влагането на търпелив капитал за развитие и може да е необходимо значително повече време за реализация. В допълнение, по отношение на ФТТ, пазарната практика на европейско и световно ниво показва, че средният срок на такива фондове е около 15 години.

Инвестиционен екип и опит

При прегледа на възможностите за формиране на екип за управление на ФИ „Фонд за технологичен трансфер“, поради спецификата на ФИ и секторите, които ще подкрепя, голяма част от пазарните участници акцентираха върху необходимостта в екипа на финансовия посредник да има лице с опит в научно-изследователската дейност с цел предоставяне на експертиза по отношение на оценяването и валидирането на потенциални жизнеспособни проекти в технологичните сектори. Беше акцентирано и върху необходимостта от поне едно ключово лице с опит в комерсиализацията на продукти и услуги, произлизащи от научни разработки, като това би оказало важна роля за успеха на фонда.

В допълнение, по отношение на ФИ „Фонд Иновации в предприятията“ също беше акцентирано на необходимостта от назначаването на експерти в областта на иновациите, но за разлика от екипа от ключови лица, необходим за изпълнението на ФТТ, при ФИП е възможно да се постигнат много добри резултати от екип с експертиза изключително в рисковото финансиране и ангажирането на проектна база на иновационни експерти. Някои от участниците разглеждаха ситуации, в които поне едно ключово лице следва да е експерт в обследването на иновации и да осигурява становище за потенциалните инвестиции.

Като пример беше споделено, че екип от 5 ключови лица и 3 оперативни служители е способен да обслужи приблизително портфейл от около 35 компании. При наличие на разнородни КП и по-специфични икономически дейности може да се наложи привличането на допълнителна експертиза в екипа на ФМ, чрез която да бъде осигурен нужният капацитет. Финансовият посредник следва да се стреми към създаването на оптимално балансиран екип, който да не нарушава качеството на инвестиционния процес и да осигури по-лесното изпълнение на управленския процес.

Някои от представителите на потенциални финансови посредници, обърнаха внимание на част от критериите, по които следва да се разглежда опитът на Ключовите лица. Според тях е препоръчително увеличаване на периода на разглеждания опит и допускането на опит от страна на физически лица.

От страна на участниците бяха идентифицирани ключови аспекти по отношение на оценката на потенциалните фонд мениджъри, както следва:

- Опит с дялови и квази-дялови инвестиции;
- Опит в съответния сегмент за инвестиции (ранен етап/етап на комерсиализация);
- Предприемачески опит и/или опит в комерсиализацията на продукти/услуги;
- Успешни изходи от инвестиции;
- Оценка на способността за мобилизиране допълнителен частен ресурс от независими инвеститори;
- Оценка и валидиране на специализирани научни разработки и продукти;
- Оценка и анализ на иновативността на продукти и процеси.

Обобщение

В периода от 19 февруари до 15 март 2024 г. ФМФИБ проведе 41 индивидуални срещи със заинтересовани страни с цел оптимално структуриране на ФИ „Фонд Иновации в предприятията“ по ПКИП 2021-2027 и ФИ „Фонд за технологичен трансфер“ по ПНИИДИТ 2021-2027, като обратната връзка получена от пазара е обобщена в настоящия доклад.

Основната цел на финансовите инструменти е да катализират иновационния потенциал и да ускорят технологичния прогрес в българската икономика, подчертавайки значимостта на синергията между академичните среди и бизнеса, както и необходимостта от ясно дефинирани условия за сътрудничество между научните институции, инвеститорите и бизнеса, с цел да се улесни патентоването и пазарната реализация на изобретенията.

Специфичната обратна връзка, получена от участниците в пазарните консултации, очертава значително подобрение в динамиката на взаимодействието между тях, но въпреки това, все още са налице значителни пречки пред успешното развитие на продуктите, произлизащи от научните среди и тяхната пазарна реализация, което да носи възвръщаемост за организациите, от които произлизат. Идентифицираните рискови фактори и предизвикателствата, произтичащи от сравнително ограничения обем на националния пазар, остават значими препятствия пред ефективната имплементация на фондовете.

Основна тема на проведените консултации беше императивната нужда от пазарна ориентация на иновационния и научен потенциал в страната, както и укрепване на колаборацията между научните институции и индустриалния сектор като основополагащ елемент за насърчаване на иновациите и технологичния напредък.

Със структурирането на двата фонда и последващото изпълнение на целите на ПКИП и ПНИИДИТ по тях, ФМФИБ ще се стреми да осигури предпоставки за подобряване на средата за създаване на нови и

развитие на иновативни предприятия, както и за създаването на ефективни механизми и платформи за трансфер на технологии, които да подпомогнат за преодоляването на съществуващите бариери пред иновациите и да отключат научния и изследователски капацитет на страната.

Приложение 1: Списък на лицата, участвали в провеждането на пазарните консултации

Приложение 1

Списък на лицата, участвали в провеждането на пазарните консултации

- Гивечев Технолоджи ООД- ЕИК: 207117556
- Айрис Солюшънс ООД- ЕИК: 204997709
- СТЕЛИОН ООД- ЕИК: 206104538
- Блубери Софтуер ЕООД- ЕИК: 206335210
- ПД Солушънс ООД- ЕИК: 202733277
- ПУ "Паисий Хилендарски", Офис за Технологичен Трансфер
- АлфаСтар Венчърс АД- ЕИК: 206501205
- София Тех Парк АД- ЕИК: 202099976
- Интегратор АД- ЕИК: 207573718
- Първа Инвестиционна Банка АД- ЕИК: 831094393
- Технически университет - София
- Иновейшън Кепитъл АД- ЕИК: 205457880
- Българската Предприемаческа Асоциация (СДРУЖЕНИЕ)- ЕИК: 177239971
- Фондация Америка за България- ЕИК: 175562698
- Еура София ООД- ЕИК: 207240078
- София Интернешънъл Секюритиз АД- ЕИК: 121727057
- Биотехнологичен и Здравен Клъстер (СДРУЖЕНИЕ)- ЕИК: 205448753
- Урбан Импакт Венчърс ЕООД- ЕИК: 206347419
- Център по хидро и аеродинамика, ИМСТЦХА - БАН
- Селскостопанска Академия- София
- Келвин Хелт АД- ЕИК: 206127056
- Американско Патентно Ведомство за Патенти и Търговски марки
- Софийски университет- Св. Климент Охридски
- Клъстер микроелектроника и индустриални електронни системи (СДРУЖЕНИЕ)- ЕИК: 175862910
- Ен Ви Хелт ЕООД- ЕИК: 205393716
- Професионална асоциация по роботика и автоматизация (СДРУЖЕНИЕ)- ЕИК: 205319541
- Водни и Енергийни Спестявания АД- ЕИК: 205954475
- АЕ СОЛАР ХЪРАЙЗЪН АД- ЕИК: 206876073
- Патентно Ведомство на Република България
- СУ"Св. Климент Охридски"- НИКТБ от НПКНИ
- УниКредит Булбанк АД- ЕИК: 831919536
- Сердика Капитал ЕАД- ЕИК: 206307038
- Национален Център по Мехатроника и Чисти Технологии
- Клийнтех България ООД- ЕИК: 203637577
- ЛАМ'ОН ООД- ЕИК: 205345397